

Nr 14

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motion om utredning angående utformningen av ett partistöd.

I motionen nr 442 i andra kammaren av herr *Wedén* hemställs, »att riksdagen beslutar tillsätta en parlamentarisk utredning för undersökning av de principiella och praktiska frågor som bör inverka på utformningen av ett partistöd och av de konsekvenser som olika former för ett sådant stöd kan väntas medföra».

Beslutet om partistöd år 1965

Om 1965 års beslut om partistöd och dess bakgrund må här i korthet erinras följande. För en närmare redogörelse hänvisas till utskottets utlåtande 1965: 44.

Innan det allmänna partistödet infördes, gav staten inga bidrag till de politiska partiernas allmänna opinionsbildande verksamhet. Däremot hade statsmedel anslagits till enskild upplysningsverksamhet genom propagandakommittéer i samband med 1955 och 1957 års folkomröstningar, och år 1964 hade beslutits dels om statsbidrag till de demokratiska partiernas ungdomsorganisationer, dels om rätt för de i riksdagen representerade partierna att erhålla gottgörelse för sina kostnader för tryckning av valsedlar vid vissa allmänna val. I anledning av motioner vid 1965 års riksdag beslöts slutligen kort innan beslutet om allmänt partistöd fattades, att statsbidrag skulle utgå till riksdagspartiernas gruppkanslier.

Frågan om införande av ett allmänt partistöd aktualiserades under år 1965 i anslutning till pressutredningens betänkande »Om dagstidningarnas ekonomiska villkor» (SOU 1965: 22). Utredningen föreslog ett statligt pressstöd i den formen, att bidrag skulle tilldelas de i riksdagen representerade partierna för att användas till stöd åt tidningar. I ett särskilt yttrande förordade en ledamot, att det vid den fortsatta behandlingen av utredningens förslag skulle allvarligt övervägas att utvidga stödet till att avse även partiernas allmänna opinionsbildande verksamhet.

Pressutredningens förslag framkallade en livlig debatt, varvid tanken på ett allmänt partistöd kom att tilldraga sig allt större uppmärksamhet.

I proposition (nr 174) till höstsessionen av 1965 års riksdag framlade Kungl. Maj:t ett förslag om allmänt partistöd. Om detta är det här till-

fyllest att anteckna, att det byggde på fyra grundprinciper, nämligen att bidrag endast skulle utgå till partier med ett inte obetydligt stöd i väljaropinionen, manifesterat i allmänna val, att bidragen skulle beräknas schematiskt och fördelas enligt fasta regler utan möjlighet till skönsmässig prövning, att bidragens storlek skulle sättas i relation till partiernas styrka, och att någon statlig kontroll av medelsanvändningen inte skulle förekomma.

I anledning av propositionen väcktes åtskilliga motioner. Om dessa är här närmast av intresse att notera, att i flera framfördes kritik mot att propositionen inte föregåtts av särskild utredning och att i vissa hemställdes om avslag på propositionen i förening med begäran om utredning.

Propositionen och motionerna hänvisades, utom såvitt avsåg anvisande av anslag, till konstitutionsutskottet, som i avgivet utlåtande (nr 44) tillstyrkte propositionen. Utskottet uttalade, att det vid övervägande av propositionen och av de i motionerna anförda synpunkterna funnit tillräckligt underlag föreligga för ett ställningstagande från riksdagens sida. Tillstyrkandet innebar emellertid inte, att det framlagda förslaget enligt utskottets mening skulle kunna fastställas som en i alla delar för framtiden orubblig ordning. Väl kunde de fyra ovan angivna grundprinciperna inte överges, men systemets närmare detaljutformning borde bli föremål för översyn, sedan erfarenhet vunnits av dess praktiska tillämpning. Utskottet förordade därför, att fördelningsreglerna skulle underkastas en förutsättningslös översyn, sedan nödvändig erfarenhet erhållits av deras tillämpning, och hemställde även, att vad sålunda anförts måtte ges Kungl. Maj:t till känna genom skrivelse. Denna hemställan bifölls.

Motionen

Motionären uttalar, att beslutet om partistöd tillkom under stor hast, och att alla förslag om utredning före avgörandet avvisades under framhållande att det uteslutande var fråga om politiska värderingar, som inte kunde påverkas av utredningen. Emellertid måste det enligt motionärens uppfattning vara berättigat att ställa frågan, om partistödets utformning är uttryck för en genomtänkt och ansvarsmedveten värdering. Särskilt gäller detta reglernas bristande neutralitet i fråga om konkurrensförhållandena partier emellan. Det förefaller klart, framhåller motionären, att åtminstone en del brister i partistödsbeslutet beror på att man inte gav sig tid att närmare studera förhållandena i de länder, där man sökt tillgodose kravet om att anordningar till stöd för politiska grupperingars verksamhet inte får ges en diskriminatorisk karaktär. Även nu i efterhand finns det enligt motionärens mening skäl att söka göra en ingående utredning.

Utskottet

Vid behandlingen av propositionen om statsbidrag till politiska partier under förra årets höstsession hade riksdagen att taga ställning till motioner, i vilka hemställdes om avslag på propositionen och om utredning i ämnet. I dessa motioner återfanns även de synpunkter och restes liknande utredningskrav, som framförts i den nu föreliggande motionen. Utskottet fann vid sin prövning av ärendet, att riksdagen erhållit ett tillräckligt underlag för ett ställningstagande, och tillstyrkte propositionen. Samtidigt framhöll utskottet, att det framlagda förslaget inte kunde i alla delar fastställas som en för framtiden orubblig ordning, och förordade, att systemets närmare utformning skulle bli föremål för en förutsättningslös översyn, sedan erfarenhet vunnits av dess praktiska tillämpning. Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Utskottet har inte funnit anledning att frågå sin förra året intagna ståndpunkt. Den översyn av partistödssystemet, som enligt riksdagens beslut skall verkställas efter vunnen praktisk erfarenhet, bör avvaktas. Utskottet avstyrker därför det i förevarande motion resta utredningsyrkandet.

Utskottet hemställer sålunda,

att motionen II: 442 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 februari 1966

På konstitutionsutskottets vägnar:

TORSTEN ANDERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson*, Torsten Andersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg, herrar Erik Olsson, Carl Albert Anderson, Hernelius, Dahlberg, Tistad och Svenungsson; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund*, von Friesen, Henningsson, Wahlund, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Werner och Gustafsson i Stenkyrka*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Särskilt yttrande

av fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Hernelius*, *Svenungsson*, *von Friesen*, *Hamrin* i Jönköping och *Werner*:

I likhet med utskottets övriga ledamöter har vi funnit, att motionen II: 442 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Som motivering för detta ställningstagande vill vi hänvisa till vad som anfördes i den till utskottets utlåtande 1965: 44 angående partistödet fogade reservationen I av fru *Segerstedt Wiberg* m. fl., vari hemställdes om avslag på propositionen i ämnet.